

З іншого боку – рефінансування НБУ комерційних банків під заставу державних цінних паперів, а також викуп регулятором надлишкової валюти, що надходить в країну, призводять до виникнення надліквідності в банківській системі. У такій ситуації конкуренція за корпоративного клієнта між комерційними фінансовими установами лише посилюватиметься, що неминуче потягне за собою зниження відсоткових ставок за кредитами. Ця конкуренція, однак, вже не відбуватиметься під гаслом "Кредити – всім, хто звернувся", що було актуальне у 2007-2008 рр., навпаки – попри прагнення піти назустріч клієнту задля залучення його на обслуговування, банки і надалі продовжать практику 2010 р., в основі якої лежать:

- ретельне зваження ризиків, прискіпливе ставлення до забезпечення та юридичної чистоти кредитної операції;
- оцінка перспективності кредитного проекту, виходячи з його прибутковості та платоспроможності позичальника;
- відмова від кредитування новостворених підприємств та нових інвестиційних проектів;
- обмежене валютне кредитування підприємств без валютної виручки;
- переважно коротко- та середньострокове (до 3-х років) кредитування.

Література

1. Аналітична записка АУБ "Уроки банківської кризи 2008-2009 років і шляхи стратегічної трансформації банківської галузі України", 2010. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.aub.org.ua>.
2. Уманців Ю. Економіка України в координатах глобальних фінансових дисбалансів / Ю. Уманців // Вісник Національного банку України : журнал. – 2009. – № 5. – С. 33-39.
3. Геєць В. Каталізатором фінансової кризи в Україні була світова криза, але значна частина передумов має внутрішнє походження / В. Геєць // Вісник Національного банку України : журнал. – 2009. – № 2. – С. 17-18.
4. Карчева Г. Особливості функціонування банківської системи України в умовах фінансово-економічної кризи / Г. Карчева // Вісник Національного банку України : журнал. – 2009. – № 11. – С. 10-16.
5. Річний звіт НБУ за 2009 рік. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua>.
6. Річний звіт НБУ за 2010 рік. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua>.
7. Багратян Г. Світова криза та Україна: проблеми й нові підходи до фінансового регулювання / Г. Багратян // Фінанси України : журнал. – 2009. – № 4. – С. 33-41.
8. Міщенко В. Шляхи подолання фінансово-економічної кризи в Україні / В. Міщенко // Вісник Національного банку України : журнал. – 2009. – № 2. – С. 3-7.

Шпаргало Г.Е. Украинская банковская система 2009-2011 годов, последствия кризиса и перспективы развития

Исследованы основные факторы влияния на развитие банковской системы Украины и индикаторы ее состояния. Проанализированы ресурсная база, кредитный портфель, динамика процентных ставок и финансовые результаты банковской системы Украины. Определены перспективы развития банковского рынка.

Ключевые слова: банки с иностранным капиталом, депозиты, кредиты, проблемная задолженность по кредитам, процентные ставки, ценные бумаги.

Shparhalo G.Ye. Ukrainian banking system 2009-2011, result of crisis and prospects for development

In the article the basic factors of influence on development of the Ukraine's banking system and indicators of its state is probed. The analysis of resource base, loan portfolio,

interest rates and financial results of the Ukraine's banking system is conducted. Determined prospects for development of the banking market.

Keywords: banks with foreign capital, deposits, loans, debt problem loans, interest rates, securities.

УДК 65:339.37

Викл. О.В. Хомів – Львівський ДУВС

МОНІТОРИНГ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ВЕЛИКОФОРМАТНИХ РОЗДРІБНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Встановлено, що стан фінансових ресурсів і підприємницьких можливостей роздрібних великоформатних торговельних підприємств України не забезпечує запобігання внутрішнім і зовнішнім загрозам та не дає змоги підприємствам досягати певних конкретних переваг стратегічного характеру.

Ключові слова: Економічна безпека, торговельні підприємства, фінансова стійкість, ліквідність, рентабельність.

Постановка питання. У сучасних умовах процес успішного функціонування та економічного розвитку вітчизняних підприємств, зокрема і торговельних, багато в чому залежить від ступеня забезпечення їх економічної безпеки. Необхідність постійного дотримання економічної безпеки зумовлюється для кожного суб'єкта господарювання завданням забезпечення стабільності функціонування і досягнення головних цілей своєї діяльності. Рівень економічної безпеки будь-якого підприємства залежить від того, наскільки ефективно його керівництво і фахівці будуть здатні своєчасно виявити можливі загрози і ліквідувати шкідливі наслідки впливу окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовищ на економічну безпеку підприємства. Вирішення цього завдання неможливе без діагностики і моніторингу загроз економічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз наявних літературних джерел [1-6] показав, що для характеристики, оцінки, контролю і управління фінансовою безпекою підприємств абсолютна більшість авторів ґрунтується на великому арсеналі економічних показників, які використовуються у фінансовому аналізі. Проте варто зауважити, що використовувати для оцінки всі наявні показники діяльності підприємства неможливо, та й у цьому немає жодної необхідності. Тому потрібно чітко ранжувати наявні показники за групами з позиції їх важливості для оцінки економічної безпеки кожного конкретного підприємства з урахуванням галузі та конкретних умов діяльності.

Критичний огляд наукової літератури вітчизняних та зарубіжних вчених з проблем безпеки показує, що більшість з них [1, 2, 4, 6] вважають оптимальним підхід до оцінки рівня безпеки на основі експертного оцінювання вагомості впливу окремих функціональних складників безпеки та внутрішніх показників, які їх визначають, і проведення оцінки за кількісними та якісними показниками-індикаторами.

Виклад основного матеріалу. Адекватність оцінки економічної безпеки підприємства значною мірою залежить від правильного вибору системи

показників для моніторингу (тобто індикаторів) впливу загроз. Критичні значення індикаторів є кількісними параметрами, що окреслюють межу між безпечною і небезпечною зонами в різних напрямках діяльності підприємства. На цей час діє Методика оцінки рівня економічної безпеки України, яка базується на комплексному аналізі індикаторів економічної безпеки з виявленням потенційно можливих загроз економічній безпеці в Україні і застосовується Міністерством економіки України для інтегральної оцінки рівня економічної безпеки України загалом по економіці та за окремими сферами діяльності [7]. Відповідно до цієї Методики, індикатори можуть мати оптимальні (у межах яких створюються найбільш сприятливі умови для відтворюваних процесів), порогові (порушення яких зумовлює несприятливі тенденції в економіці) та граничні (порушення яких спричиняє загрозливі процеси в економіці) значення.

Економічна безпека торговельного підприємства складається з декількох функціональних складових, до яких належать лише ті, які містять виключно економічні відносини – майнову, фінансову, комерційну, інформаційну та кадрову. З метою здійснення моніторингу економічної безпеки великоформатних підприємств роздрібною торгівлі та розроблення надалі заходів щодо її підвищення, ми підготували анкети, які дали змогу провести опитування експертів: провідних науковців ЛКА, ЛДФА, ЛьвДУВС, ЛДУБЖД та працівників корпоративних мереж. Внаслідок показано, що вплив складових на економічну безпеку підприємств роздрібною торгівлі різний (табл. 1).

Табл. 1. Коефіцієнти вагомості для розрахунку індексу економічної безпеки підприємств роздрібною торгівлі

Складові економічної безпеки	Вагомість складової, %
Майнова безпека	7,6
Фінансова безпека	64,4
Інформаційна безпека	8,3
Комерційна безпека	14,5
Кадрова безпека	5,2

Треба зазначити, що за певних умов діяльності вагомість окремих складових економічної безпеки торговельних підприємств може істотно змінюватися. Так, у разі стихійних лих вагомість майнової безпеки може стати домінуючою. Виведення з ладу комп'ютерної мережі може надовго паралізувати роботу підприємства – в цьому випадку домінуючою стає інформаційна складова безпеки. Водночас, виключаючи такі надзвичайні випадки, найважливішою складовою економічної безпеки підприємства є його фінансове становище, оскільки за ринкових умов господарювання фінанси є "двигуном" будь-якої економічної системи.

Фінансова діяльність підприємства повинна бути спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства. Коефіцієнти

вагомості для розрахунку індексу фінансової стійкості підприємств роздрібною торгівлі були отримані експертним шляхом і наведені в табл. 2.

Табл. 2. Коефіцієнти вагомості для розрахунку індексу фінансової стійкості великоформатних підприємств роздрібною торгівлі

Показники фінансової стійкості	Вагомість показника, %
Фінансова незалежність	19,7
Фінансова стійкість	20,7
Забезпеченість власними оборотними коштами	26,3
Маневрування власними коштами	18,1
Інвестування	15,2

Під час оцінювання поточного рівня забезпечення фінансової складової економічної безпеки не можна недооцінювати значення оцінки ліквідності активів, платоспроможності і кредитоспроможності підприємств роздрібною торгівлі. Ми розраховували інтегральний показник ліквідності та платоспроможності роздрібних торговельних підприємств України, а також поправочні коефіцієнти вагомості показників ліквідності та платоспроможності (табл. 3).

Табл. 3. Вагомість показників для розрахунку індексу ліквідності та платоспроможності підприємств роздрібною торгівлі

Показники	Вагомість показника, %
Коефіцієнт загальної ліквідності	37,7
Коефіцієнт швидкої ліквідності	35,8
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	26,5

Розрахований інтегральний показник ліквідності та платоспроможності великоформатних підприємств роздрібною торгівлі українських ріелтерів становить 0,57, що свідчить про передкризовий стан ліквідності та платоспроможності українських великоформатних підприємств роздрібною торгівлі.

В умовах дефіциту ресурсів, що склалися в Україні, проблеми ефективного розподілу та використання ресурсів підприємств виходять на одне з перших місць. Основним інструментом для оцінки ефективності використання ресурсів підприємства в умовах нестабільної економіки є оцінка й аналіз ділової активності суб'єкта господарювання, за допомогою якого можна об'єктивно оцінити результативність господарсько-фінансової діяльності підприємства та визначити перспективи його розвитку.

У фінансовому аспекті ділова активність торговельних підприємств проявляється насамперед у швидкості обороту його коштів, відображає ефективність роботи підприємств відносно величини авансованих ресурсів або відносно величини їх споживання в процесі здійснення актів купівлі-продажу товарів. Посилення конкурентної боротьби на ринку споживчих товарів призводить до погіршення ділової активності підприємств роздрібною торгівлі і негативно впливає на їх фінансову безпеку. Про це свідчить розрахований інтегральний показник ділової активності крупноформатних підприємств українських ріелтерів (табл. 4).

Табл. 4. Вагомість показників для розрахунку індексу ділової активності підприємств роздрібною торгівлі

Показники	Вагомість показника, %
Коефіцієнт обороту активів (по товарообороту), у разях	24,5
Коефіцієнт оборотності запасів, у разях	32,1
Коефіцієнт обороту кредиторської заборгованості, у разях	23,0
Коефіцієнт обороту дебіторської заборгованості, у разях	20,4

Вивчення фінансового стану підприємств роздрібною торгівлі України потребує ретельного аналізу їх прибутковості та рентабельності. Так, показники рентабельності роздрібних торговельних підприємств України за останні три роки значно погіршилися, що призвело до їх збиткової діяльності.

З метою комплексної оцінки показників рентабельності діяльності великоформатних підприємств українських ритейлерів було проведено опитування експертів для визначення вагомості кожного показника з точки зору забезпечення їх економічної безпеки підприємств (табл. 5).

Табл. 5. Вагомість показників для розрахунку індексу рентабельності підприємств роздрібною торгівлі

Показники	Вагомість показника, %
Коефіцієнт ефективності використання власного капіталу	26,3
Коефіцієнт рентабельності продукції	22,3
Коефіцієнт ефективності використання активів	24,8
Рентабельність товарообороту, %	26,6

Виходячи з інтегральних індексів показників, розраховано інтегральний показник фінансової безпеки великоформатних підприємств українських ритейлерів. При цьому враховано коефіцієнти вагомості для розрахунку індексу фінансової безпеки підприємств роздрібною торгівлі, значення яких наведено у табл. 6.

Табл. 6. Вагові коефіцієнти для розрахунку індексу фінансової безпеки підприємств роздрібною торгівлі

Показники фінансової безпеки	Значення коефіцієнта вагомості, %
Ділова активність	30,9
Ліквідність	25,8
Рентабельність	24,2
Фінансова стійкість	19,1

Розрахований інтегральний показник для великоформатних торговельних підприємств українських ритейлерів становить 0,77, що свідчить про кризовий стан фінансової безпеки українських великоформатних підприємств роздрібною торгівлі.

Висновки. Отже, внаслідок проведеної діагностики основних фінансових показників діяльності великоформатних роздрібних торговельних підприємств українських ритейлерів та виявлення тенденцій їх розвитку, можна стверджувати, що стан фінансових ресурсів, ділової активності та підприємницьких можливостей роздрібних великоформатних торговельних підприємств України не забезпечує найбільш ефективного їх використання з ме-

тою досягнення стабільного функціонування й розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім загрозам, не дає змоги підприємствам досягати певних конкурентних переваг стратегічного характеру і, відповідно, займати стійке становище на ринку.

Література

1. Гладченко Т.М. Науково-методичні основи створення механізму державного управління і регулювання системи безпеки підприємницької діяльності: регіональний аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 25.00.02 "Державне управління" / Т.М. Гладченко. – Донецьк, 2004. – 19 с.
2. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія / за ред. Валерія Михайловича Геєця. – Харків : Вид-во "Інжек", 2006. – 240 с.
3. Оцінка фінансової складової економічної безпеки підприємства. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.masters.donntu.edu.ua/2008/fem/bort/library/h1.htm>
4. Камышникова Э.В. Методы формирования комплексной оценки уровня экономической безопасности предприятия / Э.В. Камышникова // Актуальные проблемы экономики и права : журнал. – 2009. – № 12. – С. 87-92.
5. Сорокіна І.В. Теоретико-методологічні аспекти формування системи економічної безпеки підприємства / І.В. Сорокіна // Актуальные проблемы экономики и права : журнал. – 2009. – № 12. – С. 114-122.
6. Довбня С.Б. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства / С.Б. Довбня, Н.Ю. Гічова // Фінанси України : журнал. – 2008. – № 4. – С. 88-96.
7. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України : наказ Кабінету Міністрів України від 2 березня 2007 р., № 60. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97980&cat_id=38738

Хомів О.В. Мониторинг экономической безопасности крупноформатных розничных торговых предприятий

Установлено, что состояние финансовых ресурсов и предпринимательских возможностей розничных крупноформатных торговых предприятий Украины не обеспечивает предотвращения внутренних и внешних угроз и не дает возможности предприятиям достигать определенных конкретных преимуществ стратегического характера.

Ключевые слова: экономическая безопасность, торговые предприятия, финансовая стойкость, ликвидность, рентабельность.

Khomiv O.V. Economic security monitoring of enterprise retail companies

Proved that condition of finance resources and company opportunities of big retail companies in Ukraine do not provides prevention of internal and external menaces and do not allows them to achieve specific strategic advantages

Keywords: economic security, enterprise retail companies, finance stability, liquidity, profitability.